

แนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียงและอุตสาหกรรมชุมชน”

ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม
เรียบเรียงโดย นลินศิริ แจ้งคำ

หนึ่งในวัตถุประสงค์ด้านคุณภาพ ในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย อุดรภักดิ์ตามระบบมาตรฐาน ISO 9002 คือ การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง และนำความรู้เหล่านี้มาเพิ่มประสิทธิภาพด้านการเรียน การสอน และการทำประโยชน์ต่อสังคม

มหาวิทยาลัยอุดรภักดิ์ เล็งเห็นความสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จึงได้สนับสนุนให้คณาจารย์ทำการวิจัยเกี่ยวกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งได้จัดการเสวนาเกี่ยวกับแนวทางของเศรษฐกิจชุมชน เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ โดยมี ดร.เสรี พงศ์พิศ ศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัย เป็นผู้ดำเนินการเสวนา ตลอดระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยยังสนับสนุนด้านงบประมาณให้ไปศึกษาดูงาน สอบถาม สัมภาษณ์ ผู้นำชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการสร้างความเข้มแข็ง ในหลายพื้นที่ทุกภาคของประเทศไทย ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม เป็นบุคคลหนึ่งที่นำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแก่คนไทยมาปฏิบัติ จนประสบความสำเร็จ

บทสัมภาษณ์ที่น่าสนใจนี้เป็นแนวคิดของผู้ใหญ่วิบูลย์ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและการสร้างอุตสาหกรรมในชุมชน

ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม อดีตผู้ใหญ่บ้านบ้านห้วยหิน อำเภอสนาบชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นเกษตรกรที่เคยประสบปัญหาหนี้สิน จากที่ดินที่มีอยู่กว่า 200 ไร่ ต้องขายที่ดินเพื่อชำระหนี้ จนเหลือที่อยู่เพียง 9 ไร่เศษ

แต่ด้วยความเป็นผู้ใฝ่รู้ หาความรู้จากประสบการณ์ของตนเอง และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น เป็นนักคิดที่หาข้อสรุปจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้ใหญ่วิบูลย์จึงค้นพบทางเลือกที่ทำให้สามารถเลี้ยงชีพอยู่ได้ โดยอาศัยหลักเศรษฐกิจพอเพียง

จากการสัมภาษณ์ ผู้ใหญ่วิบูลย์ได้กล่าวถึงแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” ไว้อย่างน่าสนใจ สรุปความได้ดังนี้

ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นเรื่องของวิธีคิดที่นำไปสู่การจัดการระหว่างชีวิตกับรายได้

ปัญหาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปัญหาเศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงการมีกินมีใช้เพียงพอ จะต้องควบคุมความอยาก ต้องไม่

อยากได้อะไรโดยไม่มีขอบเขต หรืออยากไม่รู้จักรัที่สุด คนต้องมีสติรู้ว่าควรจะได้อะไร ขนาดไหน ในภาวะปัจจุบันตนเองมีความสามารถอยู่ที่ระดับไหน

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเครื่องชี้วัดที่สำคัญของสิ่งที่คนต้องการ คือความสามารถ ไม่ใช่ความอยาก เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นเรื่องของรายได้ และการรู้จักพอ พอมีกินมีใช้ มีพื้นฐานเพียงพอ แล้วรู้จักพอ

เศรษฐกิจพอเพียงต้องเกิดจากพื้นฐานหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นฐานจากข้างใน คือความจำเป็น เศรษฐกิจพอเพียงเกิดขึ้นจากปัจจัยที่ต้องมีเพียงพอ เกิดจากความรู้จักข้างใน ในใจในความคิด จึงเป็นเรื่องของคุณค่า ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ ไม่ใช่เกิดจากข้างนอก หรือความต้องการ เศรษฐกิจพอเพียงไม่สามารถเกิดจากการส่งเสริม ใครมาบอกให้ทำเศรษฐกิจพอเพียง ให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้ ไม่ได้ ต้องจากการเรียนรู้ ถ้าคนเกิดการเรียนรู้แล้ว จะพัฒนาวิธีการทำ รูปแบบจะเกิดขึ้นหลังจากที่เริ่มพัฒนาไปแล้ว จึงจะรู้ว่ารูปแบบเป็นอย่างไร การกำหนดรูปแบบไว้ก่อนอาจจะไม่ใช่ เพราะความจำเป็นของแต่ละคนไม่เหมือนกัน

ผู้ใหญ่วิบูลย์กล่าวว่า การศึกษาปัจจุบันเน้นให้คนเป็นทรัพยากรที่เป็นปัจจัยการผลิต เป็นแรงงาน ทำให้คนไม่เข้าใจว่าตัวเองคืออะไร ทุกคนมีความต้องการเหมือนกันหมด คือต้องการรายได้ ต้องการเงิน แต่ไม่รู้ว่ามีเงินมีรายได้แล้ว จะเอาไปทำอย่างไรกับตัวเอง นอกจากใช้ไปตามความต้องการที่เกิดขึ้นจากสภาพที่เกี่ยวข้องเรื่อยไป

ระบบเรียนรู้ ต้องเป็นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง เป็นสิ่งสำคัญที่สุด รู้ว่าอะไรคือความต้องการอะไรคือความจำเป็น รู้ว่าจะต้องทำอะไรก่อนอะไรหลัง รู้จักทรัพยากรที่เรามีอยู่แล้ว ตอนนั้นคนส่วนใหญ่

ไม่รู้จักรัทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่ รู้จักแต่ว่าคนอื่นมาส่งเสริมให้ทำ การศึกษาเป็นการศึกษาที่รับช่วงจากระบบส่งเสริม ส่วนการเรียนรู้เป็นเรื่องที่จะทำให้คนพึ่งตนเอง มากกว่าที่จะไปทำงานรับจ้างคนอื่น

ทั้งระบบเรียนรู้ และระบบการศึกษามีเป้าหมายคล้ายกัน แต่ระบบการศึกษาหรือระบบส่งเสริมคงจะถึงเป้าหมายได้ลำบาก จะเห็นได้ว่าทุกวันนี้การศึกษาพัฒนาถึงขนาดขยายโรงเรียนทุกหมู่บ้าน มีมหาวิทยาลัยหลายแห่ง ทั้งของรัฐและเอกชน แต่กลับทำให้คนว่างงาน คนมีศักยภาพในการทำงานต่ำลง แต่กลับเรียกร้องค่าตอบแทนสูงขึ้น ประเทศไทยจึงแข่งขันกับใครไม่ได้ เพราะต้นทุนการผลิตสูงกว่าที่คิด ในขณะที่ประสิทธิภาพในการทำงานและคุณภาพกลับต่ำลง

การศึกษาต้องทำให้เกิดทางเลือก ระบบเรียนรู้ทำให้มีทางเลือก เพราะเป็นเรื่องการศึกษาทางเลือก ทุกวันนี้คนที่เรียนไปถึงระดับหนึ่ง แล้วมุ่งไปรับจ้างอย่างเดียว ไม่มีความเชื่อมั่นในการลงทุนด้วยตัวเอง แต่ระบบเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นและพยายามทำกันอยู่ มุ่งไปถึงการลงทุนด้วยตัวเอง หรือการร่วมพัฒนากับคนที่มีลักษณะอาชีพคล้ายคลึงกัน

อาชีพเป็นเรื่องของชีวิตกับรายได้ ต้องเรียนรู้เพื่อให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ไม่เดือดร้อน รายได้อาจจะต่ำ แต่ต้องอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน คือสามารถจัดการชีวิตให้สัมพันธ์กับรายได้

ในการสอนเรื่องการเรียนรู้ ผู้ใหญ่วิบูลย์ใช้วิธีการพูดคุย แล้ววิเคราะห์ เนื่องจากสิ่งที่จะเรียนรู้ต้องเรียนจากสิ่งที่คนเกี่ยวข้องอยู่จริง เช่น อยากให้ชาวบ้านขายของเป็น ก็จัดเตรียมแผงไว้ให้ แล้วชวนให้ชาวบ้านหาของมาขาย ชี้ให้เห็นว่ามีอะไรที่เขาน่าจะมาวางขายได้ ชาวบ้านก็เกิดการเรียนรู้เรื่องการค้าขาย ผู้ใหญ่วิบูลย์เห็นว่าคนสอนที่ดีที่สุดคือคนซื้อ

เพราะคนซื้อจะมาบอกให้คนขายรู้ว่าเขาต้องการอะไร คนขายก็รู้จักตอบสนองความต้องการของคนซื้อ

ในตอนแรกชาวบ้านไม่คิดว่าจะนำผักผลไม้พื้นบ้านมาขายได้ เพราะเป็นของธรรมดาๆ สำหรับเขา ที่ผ่านมามีคนมาบอกให้ปลูกอะไรๆ ไร่แล้วมารับซื้อ เขาก็ตอบได้ว่าเขาปลูกแล้วจะขายให้ใคร แต่เมื่อให้อาของไปวางขาย โดยไม่มีคนมาบอกก่อนว่าต้องการอะไร เขาก็ไม่รู้ว่าใครจะมาซื้อ ผู้ใหญ่วิบูลย์จึงใช้วิธีจัดงานให้คนมากันเป็นร้อยคนมาซื้อของ เมื่อขายได้ชาวบ้านก็เริ่มมั่นใจ และเกิดกำลังใจ

ผู้ใหญ่วิบูลย์กล่าวว่า ไม่แน่ใจว่าเศรษฐกิจกระแสหลักที่มาจากการแสวงหาทุนจากต่างชาติจะขยายใหญ่ขึ้นกว่านี้หรือไม่ ผู้ใหญ่วิบูลย์เห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอีกกระแสหนึ่งของเศรษฐกิจขนาดเล็ก เป็นเรื่องของชุมชนและการพัฒนาเศรษฐกิจกระแสหลักเป็นการเกณฑ์คนทั้งสังคมไปเป็นแรงงาน แล้วจะเกิดปัญหาอย่างเหตุการณ์เมื่อปี พ.ศ.2540 ที่ผู้ใช้แรงงานประสบปัญหาว่างงาน ตกงาน กลับบ้าน แล้วไปสร้างปัญหาให้แก่สังคม

ถ้าทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มองจากพื้นฐานที่เป็นเกษตรกรรม ถ้ามีชีวิตความเป็นอยู่ มีอาหารการกินเพียงพอ สามารถพึ่งตัวเองได้ในระดับหนึ่ง ก็จะช่วยให้ปัญหาของประเทศลดลง

เศรษฐกิจกระแสหลักอิงอุตสาหกรรมและธุรกิจระหว่างประเทศ ซึ่งผันผวนเพราะมีการแข่งขันสูง แต่เศรษฐกิจพอเพียงอยู่กับพื้นฐานในชุมชนเป็นฐานที่สามารถนำไปสู่ความมั่นคงได้ หากเศรษฐกิจพอเพียงพัฒนาไปถึงระดับหนึ่งของความมั่นคงของชุมชน หรือเกิดความเข้มแข็งในชุมชนได้จะสามารถปรับไปสู่เศรษฐกิจอีกระดับหนึ่งได้ อย่างเช่นที่ยุโรป การส่งออกนมผงของเดนมาร์ก ก็มาจากชาวนาที่รวมตัวกันกลายเป็นอุตสาหกรรม

ขนาดใหญ่ แล้วเป็นธุรกิจส่งออก เริ่มจากครอบครัวสู่ชุมชน จากชุมชนสู่ระบบการรวมกลุ่มขนาดใหญ่ กลายเป็นธุรกิจที่สามารถเข้าสู่เวทีใหญ่ได้

ผู้ใหญ่วิบูลย์เห็นว่า ชุมชนเรายังไม่มีความเข้มแข็งถ้าคิดในแง่ของสังคม แต่ถ้าคิดในแง่บุคคลพอมีความเข้มแข็งบ้าง แต่่น้อยมาก เพราะระบบการศึกษาทั้งสังคมพยายามจะให้คนเกิดการเรียนรู้อย่างเฉพาะในส่วนที่จะเข้าไปสู่การใช้แรงงานทั้งหมด แล้วจะมีความเข้มแข็งมั่นคงได้อย่างไร

การเรียนรู้จะต้องรู้ทุกอย่างทั้งหมด อย่างเป็นระบบ ไม่ใช่รู้เพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ถือว่าเก่งแล้ว จะทำเรื่องไหนเชี่ยวชาญเฉพาะด้านลงไปได้ แต่ไม่ใช่รู้เฉพาะเพียงด้านที่เชี่ยวชาญ ต้องรู้แบบเชื่อมโยงทั้งระบบ ในระบบมีกี่เรื่อง แต่ละเรื่องมีเรื่องใหญ่และมีเรื่องย่อย ถ้ารู้ทั้งหมดได้มากเท่าไรยิ่งดี ไม่ว่าจะทำเรื่องไหนเป็นตัวตั้ง ก็สามารถเชื่อมโยงทั้งหมดได้

ชาวไร่ชาวนา ต้องรู้เรื่องระบบเกษตร ระบบเกษตรมีการจัดการทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมดิน การเพาะปลูก การแปรรูป การตลาด จนถึงการค้าปลีก ชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกัน เจ็บป่วยต้องทำอย่างไร ใช้สมุนไพรอะไร แต่ถ้ามากกว่านั้น ก็ต้องรู้จักไปหาหมอ ต้องมีสวัสดิการ

หากกล่าวถึงระบบสุขภาพ ต้องรู้เรื่องอาหารการกิน การอยู่หลับนอน การมีของใช้ที่สะอาด มีสุขอนามัย เป็นระบบย่อยของระบบหลัก

เมื่อจำแนกออกมา คนต้องรู้ถึงสิบระบบ ภาคเกษตรก็ต้องรู้ระบบเกษตร ระบบภูมิปัญญา ระบบเรียนรู้ ระบบสุขภาพ ระบบสวัสดิการ ระบบสิ่งแวดล้อม ระบบทุน ระบบธุรกิจ ระบบอุตสาหกรรม ระบบจัดการ ต้องรู้แบบเชื่อมโยงหมดทั้งสิบระบบ

บนความยั่งยืนของการทำงานมีสามด้านหนึ่งด้านเศรษฐกิจต้องดี สองด้านสังคมต้องสงบ สามด้านสิ่งแวดล้อมต้องสมดุล ถ้าทั้งสามด้านสมดุล

ก็จะยั่งยืน สิบระบบจะเข้าไปสู่การพัฒนาสามด้าน ให้สมดุล เป็นการพัฒนายั่งยืน

ผู้ใหญ่วินุลย์ กล่าวถึงการศึกษาและการเรียนรู้ว่าการศึกษาทุกวันนี้พูดถึงเศรษฐกิจ มีทั้งวิชาเศรษฐศาสตร์ มีทั้งสุขภาพ สุขอนามัย แต่ความจริงถ้าพูดถึงสุขภาพต้องพูดถึงภูมิปัญญา พูดถึงการพึ่งตนเอง พูดถึงสิ่งแวดล้อม พูดถึงทรัพยากร เมื่อพูดถึงทรัพยากร ก็ต้องพูดถึงเศรษฐกิจ จะเริ่มรู้ว่าทรัพยากรชนิดนี้สามารถกลายเป็นเรื่องธุรกิจได้อย่างไร เป็นอุตสาหกรรมก็ได้ เป็นอะไรได้อีกหลายอย่าง โยงกันหมด เป็นได้หมด

ส่วนการเรียนรู้ ต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ได้จบอยู่เพียงวันที่เราเรียน คนจะอาศัยการได้ทำงานด้วยตนเองเป็นเครื่องมือเรียนรู้ คนที่ทำไร่ทำสวนอยู่ ก็อาศัยระบบเกษตรเป็นเครื่องมือการเรียนรู้

วิธีคิดอย่างนี้จะจริงได้ ต่อเมื่อสามารถสร้างระบบการศึกษาพื้นฐาน ให้คนเข้าสู่สิบระบบนี้ก่อน ตั้งแต่เด็กๆ ต้องสร้างวิธีคิดให้เขา แล้วเขาจะค่อยๆ โตขึ้นกับกิจกรรมที่เขาเกี่ยวข้อง

ผู้ใหญ่วินุลย์ยกตัวอย่างการทำงานของผู้ใหญ่ให้ฟังว่า "อย่างกรณีของผม ถ้าผมใช้ระบบเกษตรทำงาน พอผลไม้ออกลูก ผมก็ต้องคิดถึงกระบวนการใช้เทคโนโลยีกับผลไม้ นั่นคือการจัดการ พอมีการแปรรูป ผมก็ต้องคิดถึงกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการแปรรูปที่เรียกว่าอุตสาหกรรม พอเป็นอุตสาหกรรม ถ้าเราคิดถึงวิธีการขาย ก็เป็นระบบการจัดการเป็นเรื่องของธุรกิจ"

การศึกษาในแนวคิดของผู้ใหญ่วินุลย์ ไม่ใช่แค่ให้คนสร้างงานได้ด้วยตัวเอง แต่จะต้องมองถึงการร่วมมือกันในสังคม ที่นำไปสู่การแก้ปัญหาสังคมด้วย

ผู้ใหญ่วินุลย์เชื่อว่าการเรียนรู้นำไปสู่ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ถ้าชุมชนเข้มแข็ง สังคมไทยจะเปลี่ยนแปลงไปปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นจะลดลง

ความรุนแรงของปัญหาจะลดลงไป ไม่ว่าเรื่องอาชญากรรม เรื่องยาเสพติด เรื่องโรคเอดส์ จะลดลงได้ด้วย การทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

การที่ผู้ใหญ่วินุลย์พูดเรื่องนี้มาทั้งหมด เพื่อจะชี้ให้เห็นว่าเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน การจะทำอะไรให้ได้อย่างที่ต้องการ ไม่มีใครเก่งถึงขนาดไปทำอะไรให้สังคมได้ วิธีที่จะทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง และมีการพัฒนาได้ ต้องทำให้สังคมเกิดการเรียนรู้ ทำให้คนทั้งหมดเกิดความคิด และพัฒนา ค้นคว้าต่อไป จะเกิดแนวทางการพัฒนาที่นำไปสู่การแก้ปัญหาได้

ที่ผ่านมา สังคมไม่พยายามทำเรื่องการเรียนรู้ ไม่พยายามที่จะให้คนอื่นได้มีส่วนในการแก้ปัญหา แต่ผู้นำที่มีอำนาจในสังคมคิดว่าเป็นเรื่องที่เขาจะต้องทำเอง คนอื่นอย่าทำยังห้ามไม่ให้ทำ ถือว่ามาแย่งงาน ข้ำซ้อน

เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับคนในเมือง ไม่ได้หมายความว่าต้องสามารถเพาะปลูกข้าว ปลูกพืชผักสวนครัวเอง แต่เป็นเรื่องของการจัดการรายจ่ายกับรายได้ให้สมดุล การจัดระบบชีวิตในแต่ละครอบครัว ถ้าพ่อบ้านกับแม่บ้านมีวิธีคิดไปคนละทาง มีความไม่รู้จักพอ คงลำบากที่จะพูดถึงเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับคนในเมือง คือการเข้าใจชีวิต การเข้าใจเรื่องรายได้กับความจำเป็น ต้องสร้างปัจจัยพื้นฐานให้เพียงพอ เพราะอย่างน้อยคนต้องเกี่ยวข้องกับปัจจัยสี่ สิ่งที่ต้องทำให้มีเป็นพื้นฐานคือปัจจัยสี่ ไม่ได้ปลูกข้าว แต่ต้องมีข้าวกิน โดยการสะสมหรือการออมข้าวไว้อย่างเพียงพอ ให้มีข้าวไว้หุงกินตลอดทั้งเดือน

ผู้ใหญ่วินุลย์ย้ำว่าเศรษฐกิจพอเพียงมีสองขั้นตอน หนึ่งต้องมีกินมีใช้อย่างเพียงพอ สองต้องรู้จักพอ เรื่องรู้จักพอเป็นเรื่องใหญ่มาก

พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนเชิงอนุรักษ สอนเรื่องการจัดการ สอนเรื่องการดำรงชีวิตขั้นพื้น

ฐาน ประการสำคัญพยายามจะมีอุดมการณ์ของชีวิตที่ไปสู่คุณธรรมสูงสุด เศรษฐกิจพอเพียงกับพุทธศาสนาเป็นอุดมการณ์ที่ไปด้วยกันได้

พุทธศาสนาสอนเรื่องปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต คือเรื่องเศรษฐศาสตร์ สอนเรื่องการจัดการทรัพยากร สอนให้รู้จักประเมิน พุทธศาสนาให้ความสำคัญกับเรื่องมัชฌิมาปฏิปทา คือการบริโภคทุกอย่างในระดับที่พอประมาณ คือขนาดกลาง ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่มั่งงาย ไม่หลงไหล

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของความพอเหมาะพอควร ไม่ใช่เรื่องที่จะทุ้มเทไปสู่ความร่ำรวย การที่จะต้องนำไปสู่ความร่ำรวย การสะสมทรัพยากรมากมาย เป็นเรื่องของคนที่อยู่ในเขตที่อดอยากกันดาร ต้องสะสมไว้เพื่อให้ตัวเองตลอดชั่วลูกชั่วหลานยังไม่หมด จึงไม่มีความสัมพันธ์ในกำพืดในเชิงคน แต่เป็นความสัมพันธ์ในเชิงวัตถุมากกว่า

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ในสังคม การอนุรักษ์ การใช้สอยทรัพยากรให้หมดช้า หรือไม่ให้หมด เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจึงค่อนข้างจะติดอยู่กับคำว่า พอ รู้จักพอ พุทธศาสนาจะเน้นให้รู้จักพอ สอนคนจนให้รู้จักการหาความสุขจากความยากจน แต่คนส่วนใหญ่กำลังหาสิ่งที่ไม่ใช่จึงหายาก เศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะเชื่อมโยงได้

สำหรับเรื่องอุตสาหกรรมชุมชนนั้น ผู้ใหญ่วิบูลย์ให้ความเห็นว่าอุตสาหกรรมชุมชน เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาที่ต่อเนื่องจากการผลิตเบื้องต้น อุตสาหกรรมเป็นการผลิตในขั้นต่อเนื่อง เอาผลผลิตที่มีในท้องถิ่นมารวมกันแปรรูป ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ขึ้น เช่น มันสำปะหลัง อาจกลายเป็นแป้งเม็ดสาธู ข้าวเกรียบกุ้ง หรือขนมอย่างอื่น

เมื่อมีผลิตภัณฑ์ใหม่ ทำให้ชุมชนต้องมีกระบวนการในการจัดการร่วมกัน คิดต่อจากอุตสาหกรรมก็คือธุรกิจชุมชน ทำอย่างไรให้ชุมชน

ไม่ไปเป็นแค่แรงงาน ต้องเริ่มจากให้ชาวบ้านเข้าสู่กระบวนการเบื้องต้น แล้วเกิดความมั่นใจ จึงทำครบวงจร ตั้งแต่กระบวนการผลิต ไปถึงการจำหน่าย

จากอุตสาหกรรมในครัวเรือน ด้วยความร่วมมือกันจะทำให้กลายเป็นอุตสาหกรรมท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายคืออุตสาหกรรมชุมชน ถ้าเรียนรู้ทีละขั้นตอน ไม่รีบร้อน แต่พยายาม ไม่ใช่อไรให้เกิดขึ้นเอง ต้องกระตุ้นให้เร็วกว่าธรรมดา แต่ไม่ข้ามขั้นตอน สักระยะหนึ่งจะเกิดอุตสาหกรรมชุมชน

ปัญหาในการทำอุตสาหกรรมชุมชน คือปัญหาที่ชาวบ้านได้รับอิทธิพลจากระบบส่งเสริมของรัฐ คนที่มักไม่เข้าใจคือข้าราชการ การทำงานตรงนี้น่าจะเป็นคุณต่อระบบการพัฒนาของรัฐ ของข้าราชการที่ทำงานด้านพัฒนา แต่เขามักไปบอกชาวบ้านให้เห็นว่าสิ่งที่เราทำเป็นเรื่องที่ไม่ถูก

ผู้ใหญ่วิบูลย์วิเคราะห์ว่า ปัญหาที่รัฐอาจจะวิตก คือรัฐอาจคิดว่าแนวนโยบายในการพัฒนาอย่างนี้ จะทำให้การเก็บภาษีลดลง เพราะจำนวนคนที่ต้องเสียภาษีเปลี่ยนไป การบริโภคลดลง เพราะชุมชนไม่ซื้อ ภาษีทางอ้อมจะลดลง ที่การบริโภคลดลงไม่ใช่เพราะไม่มีเงินซื้อ แต่ลดลงเพราะคนเริ่มพึ่งตัวเองมากขึ้น อีกอย่างหนึ่งเขาอาจจะรู้สึกว่าเขาไปชักชวนคนมาลงทุน เขาไม่มีอะไรจะไปอ้างให้มาลงทุน หรือไม่มีวัตถุดิบที่นักลงทุนต้องการผู้ใหญ่วิบูลย์คิดว่าอุตสาหกรรมชุมชน จะเกิดตามศักยภาพและทรัพยากรของท้องถิ่น มากกว่าที่มีพ่อค้าต่างประเทศมาลงทุน

ผู้ใหญ่วิบูลย์ปิดท้ายการให้สัมภาษณ์ ด้วยถ้อยคำที่น่าคิดและน่าสนใจว่า “ผมมีวิธีคิด รัฐมีวิธีส่งเสริม เราน่าจะมาร่วมกัน ผมพยายามผลักดันเรื่องระบบเรียนรู้ ที่ดึงรัฐเข้ามามีส่วนร่วม ผมเน้นเรื่องระบบเรียนรู้ เพราะจะทำให้เกิดวิธีคิดใหม่ที่น่าสนใจไปสู่การจัดการทรัพยากรได้มากขึ้นกว่าเดิม”

